

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи
Каріна НЕМАШКАЛО

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
робоча програма навчальної
дисципліни

Галузь знань 01 "Освіта/Педагогіка"
Спеціальність 011 "Освітні, педагогічні науки"
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма Педагогіка та адміністрування освіти

Статус дисципліни вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри
педагогіки, іноземної філології
та перекладу

Тетяна БОРОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу

Протокол № 1 від 25.08.2022

Розробник:

Полякова Г.А., к.пед.н., доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Розвиток вищої освіти в Україні спрямовано на підготовку високопрофесійних, конкурентоздатних, компетентних фахівців, що відповідають вимогам швидких цивілізаційних змін, розбудови інноваційної економіки. На ринку праці є запит на фахівців, підготовлених за новітніми технологіями, здатні діяти в кризових ситуаціях, обслуговувати складні інтеграційні процеси у бізнесі, промисловості та гуманітарній сфері.

Випускники магістратури можуть виконувати функції з викладання та адміністрування освіти для ефективної педагогічної, наукової, консалтингової, управлінської діяльності в освітній сфері з урахуванням тенденцій розвитку педагогічної науки та освітньої практики.

Методика викладання у системі вищої освіти є однією з дисциплін педагогіки про сутність та розвиток системи вищої освіти, інструменти професійної підготовки фахівців відповідно до вимог держави, суспільства, ринку праці, побудови особистісно-професійного розвитку в системі вищої освіти.

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системи знань з методології та методики викладання навчальних дисциплін у закладі вищої освіти, оволодіння засобами, технологіями, прийомами навчання з урахуванням тенденцій розвитку системи вищої освіти.

Основні завдання (вивчення) навчальної дисципліни:

формування у здобувачів системного уявлення про організацію освітнього процесу в системі вищої освіти;

оволодіння основними методами, методиками, засобами, прийоми викладання та навчання у закладі вищої освіти;

розвиток актуальних навичок здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Предметом вивчення дисципліни є методи, методики, технології, засоби, прийоми викладання і навчання здобувачів вищої освіти.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Управління освітньою діяльністю	Педагогіка вищої освіти
Моделювання освітньої та професійної підготовки фахівця	Інформаційні технології в освіті

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Навчальна дисципліна «Методика викладання в системі вищої освіти» забезпечує набуття здобувачами освіти інтегральної компетентності – набуття здатності розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук

Компетентності	Результати навчання
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

Здатність проводити дослідження на відповідному рівні	Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності
Здатність до використання сучасних інформаційно- комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.	
Здатність до міжособистісної взаємодії.	Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію
Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.	
Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.	
Здатність працювати в міжнародному контексті.	
Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.
Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.	
Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи	Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.
Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.	
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	
Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки	
Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи	
	Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання
Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи	
Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки	
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.
Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.	
Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах	
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук в друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.
Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.	
Здатність до міжособистісної взаємодії.	Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.
Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.	
Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті.	

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Вміння визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення, виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності.
Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	
Здатність до професійного саморозвитку, планування кар'єри, презентації професійних досягнень	

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. 1 Організація та методика викладання і навчання у закладі вищої освіти

Тема 1. Тенденції змін у професійній підготовці фахівців в системі вищої освіти.

Інтеграція системи вищої освіти України у Європейський освітній простір. Тенденції та проблеми розвитку системи вищої освіти в Україні. Збалансованість потреб ринку праці і професійної підготовки фахівців з вищою освітою. Професії майбутнього. Сутність професійної підготовки фахівців. Зв'язок професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти з наукою та бізнесом. Вдосконалення викладання у вищій освіті.

Тема 2. Процес і результат підготовки здобувачів вищої освіти.

Особливості підготовки здобувачів вищої освіти. Складові освітнього процесу. Сутність змісту освіти. Таксономія цілей навчання. Різноманітність методів навчання. Форми організації освітнього процесу та види початкових занять. Формулювання результатів навчання у термінах компетентностей. Взаємозв'язок складових освітнього процесу.

Тема 3. Методика підготовки, проведення навчальних занять і контрольних заходів у закладі вищої освіти.

Характеристика навчальних занять: лекції, практичного заняття, семінару, тренінгу, ділової гри, консультації, індивідуального заняття. Їх види, функції, структура, методика підготовки та проведення. Аналіз якості навчальних занять.

Тема 4. Методика організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Сутність та мета самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Види і форми самостійної роботи. Види завдань для самостійної роботи. Методика організації, контролю та оцінювання результатів самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Змістовий модуль 2. Засоби, технології, прийоми навчання здобувачів вищої освіти

Тема 5. Засоби та технології навчання у закладі вищої освіти.

Розроблення та застосування засобів навчання (аудіальних, візуальних, часткового програмування, змішаних). Поняття, характеристики та види педагогічних технологій. Технології проблемного, модульного, диференційованого навчання. Інтерактивні технології навчання. Види інтерактивних вправ. Case Study, сторітелінг, скрайбінг в процесі підготовки фахівців. Проектування педагогічної технології.

Тема 6. Технології та прийоми розвитку актуальних навичок в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Актуальні навички в перспективі майбутнього. Критичне мислення: сутність, фактори розвитку. Технології критичного мислення в освітньому процесі підготовки фахівців. Проектне мислення: сутність, фактори розвитку. Методологія дизайн-мислення (design thinking): сутність,

застосування, огляд етапів та методів.

Тема 7. Методичне забезпечення навчальних дисциплін у закладі вищої освіти.

Розроблення робочої навчальної програми дисципліни. Навчальна література. Методичні рекомендації та інструктивно-методичні матеріали. Інформаційні ресурси підтримки освітнього процесу.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

Під час навчання та викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний – для надання нових знань та способів дій (лекції 1, 2, 5, 7, 8, 10). Репродуктивний – для засвоєння нових знань та типових способів дій, запам'ятовування та відтворення засвоєного матеріалу за зразком (практичні заняття 3).

Проблемного викладу – для формування здатності застосування знань та способів дій у нетипових ситуація, аналізу, розвитку критичного мислення (проблемні лекції 3, 4, 9; лекції-діалог 6; практичні заняття 1, 2, 5, 7, 8). Евристичний (частково-пошуковий) для формування здатності самостійного розв'язання проблемних ситуацій, знаходження нестандартних рішень (практичні заняття 4, 8). Дослідницький – для формування навичок самостійного формулювання проблеми та її розв'язання, самостійного здійснення дослідження (практичне заняття 6).

Також у навчальному процесі використовуються методи: словесні (пояснення, бесіди, лекції); практичні (вправи, практичні роботи, презентації); методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності (ігрові, тренінгові, інтерактивні, дискусії).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання результатів навчання у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські та практичні заняття, виконання самостійної роботи. Оцінювання результатів навчання здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою.

Поточний контроль результатів навчання студентів здійснюється під час лекційних, семінарських та практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи. Форми поточного контролю: завдання для практичної роботи (5 - макс. бал – 5), підготовка презентацій (1 - макс. бал – 15), компетентісно-орієнтоване завдання 1 - макс бал – 10), письмові контрольні роботи (1 - макс. бал – 10). Поточний контроль оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит – 35 балів).

Підсумковий контроль Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 3-х блоків завдань. I блок (стереотипний) містить тестові питання та стереотипні завдання (максимальна кількість балів – 16 балів). II блок (діагностичний) містить аналітичні завдання – максимальна кількість балів – 9. III блок містить евристичне завдання, яке оцінюється максимально 15 балами. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується – 25 балів).

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Змістовий модуль 1. Організація та методика викладання і навчання у закладі вищої освіти</i>			
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 1. Тенденції змін у професійній підготовці фахівців в системі вищої освіти		
	Практичне заняття	Практичне заняття 1. Дискусія "Відповідність підготовки фахівців замовленням ринку праці».		
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів. Завдання для самостійної роботи 1. Робота з основними категоріями та поняттями з навчальної дисципліни	Перевірка завдання для самостійної роботи 1.	5	
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 2. Процес і результат підготовки здобувачів вищої освіти		
	Практичне заняття	Практичне заняття 2. Складові освітнього процесу та їх взаємозв'язок. Завдання для практичної роботи: Створення ментальної карти моделі освітнього процесу у закладі вищої освіти	Перевірка завдання	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів.		
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 3. Методика підготовки, проведення навчальних занять і контрольних заходів у закладі вищої освіти		

	Практичне заняття	Практичне заняття 3. Технологія розроблення навчальних занять різного цільового призначення. Завдання: технологічна карта навчального заняття (за вибором)	Перевірка завдання	5
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів.		
	Лекція	Лекція 4. Методика підготовки, проведення навчальних занять і контрольних заходів у закладі вищої освіти (продовження)		
	Практичне заняття	Практичне заняття 4. Технологія розроблення контрольних заходів. Завдання Розроблення завдання для експрес-контролю	Перевірка завдання	5
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів.		
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція	Проблемна лекція 5. Методика організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти		
	Практичне заняття	Практичне заняття 5. Дискусія: цілі, завдання, методи, інструменти самостійної роботи у підготовці фахівців з вищою освітою.		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів. Завдання для самостійної роботи 3. Підготовка міні-лекції з презентацією щодо форм організації освітнього процесу та видів навчальних занять	Перевірка завдання для самостійної роботи	15
Змістовий модуль 2. Засоби, технології, прийоми навчання здобувачів вищої освіти				
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 6. Засоби та технології навчання у закладі вищої освіти.		
	Практичне заняття	Практичне заняття 6. Застосування технологій навчання в освітньому процесі		
Самостійна робота				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів. Завдання для самостійної роботи 3. Підготовка міні-лекції з презентацією щодо технологій навчання	Перевірка завдання для самостійної роботи	
	Лекція	Лекція 7. Засоби та технології навчання у закладі вищої освіти (продовження)		
	Практичне заняття	Практичне заняття 7. Застосування технологій навчання в освітньому процесі. Завдання: Розроблення навчальних вправ різного призначення	Перевірка завдання	5
		Самостійна робота		
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та матеріалів.		
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 8. Технології та прийоми розвитку актуальних навичок в освітньому процесі закладу вищої освіти		
	Практичне заняття	Практичне заняття 8. Реалізація технологій критичного мислення		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та ресурсів. Завдання для самостійної роботи 3. Розробка та проведення навчального заняття (за вибором)	Перевірка завдання для самостійної роботи 3	10
	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 9. Технології та прийоми розвитку актуальних навичок в освітньому процесі закладу вищої освіти (продовження)		
	Практичне заняття	Практичне заняття 9. Реалізація етапів і методів Digital Thinking		
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та ресурсів.			
Тема 7	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 10. Методичне забезпечення навчальних дисциплін у закладі вищої освіти		

Практичне заняття	Практичне заняття 10. Аналіз кейсів з методичного забезпечення навчальних дисциплін. Контрольна робота	Перевірка контрольної роботи	10
Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу. Вивчення додаткової літератури та ресурсів. Підготовка до контрольної роботи		
Іспит			40
Всього			100

Рекомендована література

Основна

1. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф., Лола Ю.Ю., Білоконенко В.Г., Іпполітова І.Я., Ачкасова С.А., Тютлікова В.В., Ковальова В.І., Лугова В.М., Сатушева К.В., Азізова К.М., Лебедева І.Л., Іваненко О.В. Тренінгове навчання у закладі вищої освіти [Електронний ресурс] [Текст] : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. М.В. Афанасьєва; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018 – 322 с. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21071>
2. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 360 с.
3. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с.
4. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / [ред.: Г. С. Тарасенко, А. І. Анцибор]. Київ: КНТ, 2019. 223 с.
5. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник [уклад. О. Л. Кірдан, О. П. Кірдан]. Умань: Візаві, 2021. 198 с.
6. Шквир О. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Хмельницький: ХГПА, 2020. 94 с.

Додаткова

7. Актуальні питання забезпечення якості освіти в університеті: прикладні дослідження за 2019/20 навчальний рік : наукове видання / В. С. Пономаренко, Г. А. Полякова, Ю. С. Григор'єва та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора В. С. Пономаренка. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 140 с.
8. Борова Т., Петренко В., Карталія Д. Формування профілю викладача закладу вищої освіти в Україні та країнах ЄС. Перспективи та інновації науки, 2022. 1 (6). С. 63-74
9. Борова Т. Розвиток професіоналізму у науково-педагогічних працівників шляхом коучингово-моніторинговою технологією адаптивного управління. Імідж сучасного педагога. 2019, 5 (188). С. 6-11.
10. Національний освітньо-науковий глосарій. К.: ТоВ «КОНВі прІНТ», 2018. 524 с.
11. Пономаренко В.С. Розвиток вищої освіти в Україні: аспекти менеджменту і маркетингу : монографія/ Пономаренко В.С. – Х. : Видавництво «Майдан», 2020. - 530 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.ednu.kiev.ua/> – Educational Network Ukraine. На сервері представлені всі українські інформаційні ресурси, пов'язані з освітою: організації, вищі навчальні заклади, докладна інформація про системи освіти найбільш розвинених країн, преса, виставки, конференції, фірми та ін.

13. <http://www.osvita.org.ua/> - освітній портал. Події освіти, статті, каталог вищих навчальних закладів України.
14. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки України
15. <http://www.library.edu-ua.net/id/485/> - Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського НАПН України
16. <https://lib.litta.gov.ua> - Електронна бібліотека НАПН України
17. <http://www.repository.hneu.edu.ua> - Електронний архів Харківського національного економічного університету (репозитарій ХНЕУ ім.С. Кузнеця) накопичує, зберігає та забезпечує постійний доступ до наукових досліджень професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів Університету.
18. <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=9216> - Сторінка курсу «Методика викладання в системі вищої освіти» (011) на платформі Moodle (персональна навчальна система).